

A MEGYEI HELYTÖRTÉNETI KUTATÁSOK LEGÚJABB EREDMÉNYEI A MEGJELENT KIADVÁNYOK TÜKRÉBEN (2011–2016)

Tóth Arnold

Az elhangzott előadás¹ alapján készült jelen közleményben arra vállalkozom, hogy bibliográfiai áttekintést adjak Borsod-Abaúj-Zemplén megye honismereti, helytörténeti kiadványainak legújabb terméséből, és rövid elemzést, értékelést osszak meg a helytörténeti szakirodalomban jelenleg tapasztalható tendenciákról. Egyszerre könnyű és nehéz is ez a vállalkozás. Könnyű azért, mert a honismereti, helytörténeti publikációkkal szerkesztőként, lektorként, de legtöbbször olvasóként kerülök kapcsolatba, ezért megpróbálhatok külső szemmel, objektív és független nézőpontból közelíteni a kiadványokhoz. És nehéz azért, mert hála Istennek, hatalmas a könyvtermés, és nehéz rendet vágni ebben a hatalmas szakirodalomban. Jól mutatja ezt az is, hogy eredetileg az elmúlt tíz év publikációinak áttekintését céloztam meg, azonban a megyei könyvtár helyismereti részlegének katalógusa 800 (!) különböző címet tartalmaz a 2006 óta eltelt időből. Így szűkítenem kellett az időhatárokat, de talán előnyösebb is, ha valóban a legújabbnak nevezhető, 2011 és 2016 között megjelent publikációkat tekintem át. Forrásként a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, illetve a Herman Ottó Múzeum Könyvtára katalógusait használtam.

1. Az első, legegyszerűbb szempont egy mennyiségi beszámoló. A vizsgált öt évben 280 folyóiratcikk és tanulmány, valamint 80 önálló mű jelent meg a megyében, amelyek a könyvtári katalógizálás során a „helytörténet” címszót is megkapták. Az önálló művek egy része gasztronómiai és turisztikai jellegű kiadvány, vagy uniós támogatásokhoz kapcsolódó, projektbeszámoló típusú füzet. Ezek nélkül is 50 kötetnyi az a könyvtermés, ami szakmai értelemben véve is honismereti, helytörténeti munka. Évente tehát átlagosan több mint 50 cikk és tanulmány, valamint 10 könyv jelenik meg a megyében – ez, figyelembe véve a hazai könyvkiadás finanszírozási helyzetét, már önmagában is tiszteletre méltó szám!

2. Második szempont lehet egy műfaji megközelítés, ahol első körben a tanulmányokat, közleményeket, és az azokat befogadó különféle periodikákat: évkönyveket, folyóiratokat tekintjük át. A hon-

ismereti-helytörténeti kutatómunka legfontosabb, nemzeti szintű fóruma, a *Honismeret* rendszeresen közöl megyei vonatkozású cikkeket. Ebben a folyóiratban lehetőség van nemcsak a történeti kutatási eredmények közlésére, hanem elméleti-módszertani írások megjelentetésére is. Ebből a szempontból a miskolci helytörténeti oktatási koncepció ismertetése,² egy óvodai hagyományörző program módszertani bemutatása,³ és a megyében rendezett konferenciák beszámolóí⁴ voltak talán a legfontosabbak.

A megyei hatókörű periodikák közül finanszírozási nehézségek miatt évekig szünetelt a megyei honismereti mozgalom legfontosabb fóruma, a *Szülőföldünk*. Szerepét részben átvette a *Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, amely 2011-ben formátumot, szerkesztőt és szerkezetet is váltott. A múzeumi, levéltáros szakemberek tanulmányai mellett a Közlemények fejezetben megjelentek rövidebb honismereti, helytörténeti írások és forrásközlések is. A múzeumi évkönyv nagy értéke, hogy az intézményt érintő változások közepette is megmaradt, és bár jelentős késésekkel, de rendszeresen és folyamatosan megjelenik minden évben.

A megyén belül egy-egy kisebb térség, jellemzően a történeti vármegyék vagy egyes néprajzi tájegységek területére fókuszálva jelenik meg több periodika is. Legjelentősebb talán közülük a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, a sátoraljaújhelyi *Széphalom*. Helytörténeti vonatkozásban főleg Zemplén vármegyére vonatkozó tanulmányokat közöl, de a Kazinczy-kutatás kapcsán jóval szélesebb körből is merítenek a szerkesztők. Szintén a zempléni térségre fókuszál a Sárospataki Népfőiskolai Egyesület társadalomtudományi és kulturális folyóirata, a *Zempléni Múzsza*. Rendszeresen megjelenő számaiban a művészeti tematika dominál, de a helytörténet is megjelenik benne. Patinás, 1959 óta meg-

² PAPP Zsolt: Helytörténet-oktatási koncepció Miskolcon. *Honismeret* 42/2. (2014) 13–14.

³ SZABÓ Ferencné: A néphagyomány ápolása a miskolci Avas Középszer óvodában. *Honismeret* 42/4. (2014) 18–23.

⁴ TITKOS Sándorné: Iskola és honismeret: Regionális Honismereti Konferencia Miskolcon. *Honismeret* 42/2. (2014) 11–13. TÓTH Tamás: Abaúji múlt: a 2013 júniusában megrendezett Abaúj-Rákóczi konferencia szerkesztett anyaga. *Honismeret* 42/4 (2014) 72–73.

¹ Az előadás elhangzott Miskolcon, 2016. szeptember 29-én, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület szakmai napján.

jelenő évkönyv a *Matyóföld*, amely az utóbbi években rendszertelenné vált, már nem jött ki évente új kötete. Műfaji megjelölése szerint irodalmi és néprajzi évkönyv, amelyben Mezőkövesdre és a Bükkaljára vonatkozóan számos helytörténeti tanulmány található. Az utóbbi évek legaktívabb, és közösségi életet is maga köré szervező folyóirata a *Gömörország*, az északi magyar peremvidék fóruma. Stabilan évente négy számmal jelenteti meg a rimaszombati Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület, szerzőinek és szerkesztőinek sorában a határ innenső oldaláról is számosan közreműködnek. Bár címében a várost említi, valójában a felsoroltakhoz hasonló kistérségi hatókörű az Ózdi Múvelődési Intézmények Lajos Árpád Honismereti Körének évkönyve, a *Lakóhelyünk Ózd*. Sajnos a Matyóföldhöz hasonlóan ennek is hiányosak a kötetei, pedig az egyik legaktívabb honismereti kör kutatásainak publikációs fóruma.

A települési szinten, a helyi önkormányzatok és civil szervezetek kiadásában számos folyóirat él a megyében, amelyek helytörténeti cikkeket is rendre közölnek. Egy gyors felsorolás, a teljesség igénye nélkül, amelyek témánk szempontjából a legérdekesebbek: *Tiszaiújvárosi Évkönyv*, *Encsi Hírek*, *Németi Krónika* (Hernádnémeti), *Boldvai Hírmondó*, *Szerencsi Hírek*, *Abauji Hírharang*, *Herceggúti Hírek*, *Ongai Kék Daru*.

A fentebb felsorolt valamennyi periodika küzd a rendszeres megjelenés finanszírozási nehézségeivel. A szakmailag legfontosabbak az utóbbi egy-két évben kerültek különösen nehéz helyzetbe, mert a támogatási rendszer megváltozásával légüres térben találták magukat. A Nemzeti Kulturális Alap folyóiratkiadási támogatásai ugyanis csak az évente legalább négy számmal jelentkező lapokat finanszírozzák. Az ettől ritkább megjelenésű, évkönyv típusú periodikák csak akkor kaphatnak állami (NKA) támogatást, ha kiadjuk valamely közgyűjtemény – ugyanakkor a múzeumok, könyvtárak és levéltárak a saját szakmai kiadványaikat is nehezen tudják életben tartani. Így a közeljövőben nem várható a megyei periodikák megerősödése, pedig a helytörténeti-honismereti irodalom 80%-a ezekben megjelenő tanulmány és folyóiratcikk.

Az elmúlt öt évben megjelent félszáz önálló kötet többféle műfaji csoportba sorolható. A legnagyobb, klasszikus műfaj a nagy hagyományú, és máig élő településmonográfia. A 2011 óta az alábbi községek monográfiái (vagy monográfia szintű, de más szerkezetű kötetei) láttak napvilágot: Alsószolca, Bekecs, Bodrogkeresztúr, Boldva, Borsodnádásd, Cigánd, Gelej, Gesztely, Gibárt, Hernádnémeti, Mocsolyástelep, Mogyoróska, Nagybarca, Nekézseny, Sajóbábonny, Sajóalgóc, Sajóörös, Sajópetri, Tiszatarján.

A teljesség igénye nélküli település-felsorolásban megtalálhatók a klasszikus egyszerűs nagymonográfiák, amelyek közül hagyományosan magas színvonalat képviselnek Csorba Csaba legutóbbi munkái, így pl. a *Hernádnémeti története*.⁵ A fiatalabb generáció szerzői közül kettőt szeretnék kiemelni: a Frisnyák Sándor-féle iskola követője Nagy Gábor, aki történeti földrajzi megközelítésből bontja ki *Mogyoróska* helytörténetét.⁶ Eröss Gábor két nagyszabású vállalkozása, *Gelej és Tiszatarján* néprajzi monográfiája pedig kimagaslóan igényes, tartalmilag különösen gazdag és fotóanyagában lenyűgöző munka.⁷ A monográfiák között természetesen számos többszerzős, vagy könyvfejezetekből álló kötet is található. Ritkább műfaj az egy-egy települést feldolgozó tanulmánykötet. Egyre sűrűbben találkozunk viszont azokkal a lazább szerkezetű, nem feltétlenül kronológiai rendbe szerkesztett, gyakran egymástól független fejezetekből álló „falukönyvekkel”, amelyek háttérben legtöbbször pályázati forrásokból megvalósuló kutatások, vagy turisztikai fejlesztések állnak. Ilyen például a Bodrogkeresztúr-kötet, vagy az Alsószolca-monográfia, amelyek helytörténeti kiállításokhoz kapcsolódnak.⁸ Hogy milyen nagy felhajtóereje van egy-egy beruházásnak, azt jól példázza a bodrogközi Cigánd esete, ahol a tájház megújításával párhuzamosan zajlott egy néprajzi tanulmánykötet megírása – a Múzeumporta az Év Kiállítása különdíjat is elnyerte.⁹

⁵ CSORBA Csaba: *Hernádnémeti története*. Hernádnémeti Önkormányzata, 2016.

⁶ NAGY Gábor: *Mogyoróska és környéke*. A Regéc-Mogyoróskai kismedence növényvilága és Mogyoróska múltjának bemutatása a történeti földrajz szemszögéből nézve. Magánkiadás, 2011.

⁷ ERÖSS Gábor: *Gelej népi gazdálkodása a 18–20. században*. Gelej Önkormányzata, 2012. ERÖSS Gábor: *Tiszatarján népelete I*. Magánkiadás, 2016.

⁸ BODNÁR Tamás: *Mesélő képek: a Mozaikok Alsószolca múltjából c. helytörténeti kiállítás kalauza*. (Szívünkben őrzött lakóhelyünk, Alsószolca 730 éves). Dominium Könyvkiadó, Alsószolca, 2011. CSÖRNÖK Mariann (szerk.): *Bodrogkeresztúri történetek*. Bodrogkeresztúr Önkormányzata, 2015.

⁹ VIGA Gyula (szerk.): *Fejezetek Cigánd néprajzából*. Cigánd Város Önkormányzata, 2014.

A monográfiák másik csoportja a tematikus kismonográfia, amelyek egy-egy részterületet dolgoznak fel teljességre törekvő alapossgal. Az elmúlt években Ónodon például több ilyen is megjelent, változatos témakörökben.¹⁰

Új színfoltot, műfaji szempontból is innovatív irányt képviselnek a miskolci Észak-Keleti Átjáró Egyesület kutatásai és kiadványai. Kulturális antropológiai módszertannal, a jelenkor vizsgálatából kiindulva, interjúkkal és a személyes emlékezet megszólaltatásával, közösségi fotógyűjtésekkel, mentális térképek készítésével dolgozzák fel Miskolc és az egyes városrészek közelmúltját, 20. század közepi történetét. Kiadványaikban Miskolc mindennapi életének mikrotörténelme jelenik meg. Munkáik legnagyobb újdonsága, hogy a középiskolás fiatalok számára is vonzó formában publikálják a kutatási eredményeket. Aktív pályázati tevékenységüknek köszönhetően több sorozatuk is van: a *Perecesi Értéktár* és az *Avasi értéktár* füzetei, illetve a *Privát Félmúlt Miskolcon*, amelyből 2016-ban a 9. füzet jelent meg. Folyóiratuk az *Átjáró* címet viseli, két önálló kötetük a beszédes című *Acélváros* és az *Utánam srácok!*¹¹

¹⁰ CSIZMADIA László: *Hittel, alázattal. Az ónodi gyógyszerészet története*. Ónodi Lorántffy Zsuzsanna Honismereti Egyesület, 2014. TÖRÖK János: *Ónodiak kényszermunkán, 1945–1949*. Ónodi Lorántffy Zsuzsanna Honismereti Egyesület, 2013. TÖRÖK János: *Ónodi zsidóközösség 1860–1945*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc, 2014.

¹¹ DARÁZS Richárd (szerk.): *A Célváros. Egyszer volt, hol nem volt... acélváros? Hétköznapok Miskolc rendszerváltozás előtti évtizedeiben*. Észak-Keleti Átjáró Egyesület, Miskolc, 2011. DARÁZS Richárd (szerk.): *Utánam srácok! Hétköznapok Miskolc rendszerválto-*

A személyes emlékezet nemcsak kulturális antropológiai, hanem esszé műfajban is megszólaltatható. Miskolcon ennek erős hagyománya kezd kialakulni az elmúlt évtizedben, számos szépirodalmi jellegű kiadvány és sorozat jelzi a helytörténetnek ezt az irányát. Szántó István, Sugár Ildikó, Várnai Judit írásai¹² mellől azonban nagyon hiányoznak Dobrossy István művei és a Barna György-féle Lézerpont Látványtár műhelyében készült hatalmas, reprezentatív albumok (Lillafüred, Avas, főutca kötetek) folytatásai. Nagy vesztesége a város helytörténeti irodalmának, hogy e két aktív és elkötelezett szereplő már nem lehet közöttünk.

3. Az áttekintés harmadik szempontja, hogy mennyiben változott a helytörténeti-honismereti irodalom kiadóinak, intézményi kutatóműhelyeinek összetétele a vizsgált időszakban, a korábbiakhoz képest. A 2000-es évek első évtizedével bezárólag a megyei múzeumi szervezet, és annak központi intézménye, a miskolci Herman Ottó Múzeum volt a honismereti-helytörténeti kutatások bázisa. Nemcsak azzal, hogy gyűjteményeit és kutatóit gyakran mozgósította egy-egy feladat kapcsán, és nemcsak azzal,

zás előtti évtizedeiben. (A Célváros II.) Észak-Keleti Átjáró Egyesület, Miskolc, 2014.

¹² SZÁNTÓ István: *Az ecetfák városa*. Ab Ovo, Budapest, 2013. SUGÁR Ildikó Judit: *Miskolci nosztalgikus séták: remélem elkísér*. United P. C. Neckenmarkt, 2014. VÁRNAI Judit Szilvia: *A fehér barátok földjén: Diósgyőr és környéke története, mondái és helynevei*. Terra Ignis, Budapest, 2014.

hogy helyet adott, anyagi támogatást nyújtott és szakmai irányítást biztosított a mozgalom számára – hanem könyvkiadói, szerkesztői, publikációs tevékenységével is. Ez a helyzet mára jelentősen megváltozott: a múzeum szerepe nagyban csökkent, két okból.

Egyrészt 2013-ban megszűnt a megyei múzeumi hálózat, és bár a Herman Ottó Múzeumnak továbbra is maradt megyei hatásköre, megyei feladatokkal, a hangsúly áthelyeződött a Miskolc városán belüli tevékenységekre. Másrészt egykor a múzeum tudományos kutatóhely volt, ahol a megjelent könyv volt a mérték. Ma pedig – talán helyére került a világ? – a kiállítások és rendezvények látogatószáma a mérték, és a múzeumpedagógia, közönségkapcsolatok kerültek az első helyre, a könyvkiadás szerepe másodlagossá vált. A múzeumi tudományos munkatársak másutt, és egyre inkább az interneten publikálnak. Ma már nehezen volna elképzelhető az az intenzív, dinamikus kutatómunka és publikációs tevékenység, amellyel a múzeum bekapcsolódott az ezredforduló körüli évek nagy falumonográfia-hullámába. (Ónod, Szendrő, Halmaj, Bükszentkereszt, később Nagytárkány monográfiái meg is jelentek, Füzérkomlós kéziratjai is elkészültek.)

A 2011 utáni időszakra csökkent a múzeumi kiadványok száma, nagy múltú sorozatok szűntek meg, de ezzel együtt is évente-kétévente egy-egy kötet, kisebb füzetrel továbbra is igyekszik az intézmény hozzájárulni a helytörténeti szakirodalmi termeléshez.¹³ Fontos fejlemény az elmúlt években, hogy 2014-ben elindult a múzeum internetes online történeti periodikája, a *Történelem és Muzeológia Online*, Spóner Péter és Gyulai Éva szerkesztésében, számos várostörténeti tanulmányal.¹⁴

¹³ BODNÁR Mónika: *A Serényiek hatása a gömöri népéletre*. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2014. NĚMCOVA, Božena: *Miskolci levelek: fejezetek a Magyarországi útiemlékekből, 1851.* (2. bőv. kiad.) Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2014. MADARÁSZ Györgyi (szerk.): *Front és hátsóország. Miskolc, egy vidéki város a 20. század első évtizedeiben*. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2014. TÓTH Arnold: *Vőfélykönyvek és vőfélyversek a 19. században: kéziratok vőfélykönyvek Északkelet-Magyarországon*. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2015.

¹⁴ hermuz.hu/hom/index.php/hu/tortenelem-muzeologia-online (letöltés: 2017. március)

A kutatóműhelyek és kiadók sorában a felsőoktatási intézmények szerepe is jelentős. A 20. század második felében kialakult „munkamegosztás” szerint a helytörténeti kutatásra való felkészítés nem a tudományegyetemek, hanem a tanárképző főiskolák profiljába tartozott. A helytörténeti témák a leendő történelem, földrajz stb. szakos tanárok képzésében, a szakdolgozati témaválasztásokban, a tanszéki publikációkban most is jelen vannak. Kiemelkedő műhely a Nyíregyházi Egyetem (korábban Főiskola) földrajz tanszéke, Frisnyák Sándor iskolája, ahol főleg a régióra vonatkozó történeti földrajzi kutatások kiváló tanulmánykötetekben jelennek meg rendszeresen.¹⁵ Egerben az Eszterházy Károly Egyetem (korábban szintén Főiskola) Liceum Kiadója is felvállalja helytörténeti vonatkozású kötetek publikálását.¹⁶ De nem marad el a Debreceni Egyetem sem, a Történelmi Intézet az utóbbi években is aktívan foglalkozik Zemplén megyére vonatkozó helyi kutatásokkal.¹⁷ A Magyar Tudományos Akadémia történeti kutatóintézetét pedig a városatlasz-sorozat kapcsán kell említenünk, amelyben (Sopron után) másodikként jelent meg Sátoraljaújhely várostörténeti atlasza.¹⁸ Ezzel, továbbá Kováts Dániel, Fehér József munkásságával és Csorba Csaba városköny-

¹⁵ FRISNYÁK Sándor–GÁL András (szerk.): *Tokaj-hegylajai borvidék, hazánk első történeti tája. Tanulmánygyűjtemény*. Nyíregyházi Főiskola–Bocskai István Gimnázium, Nyíregyháza–Szerencs, 2012. GÁL András (szerk.): *A Zempléni-hegység tudományos feltárói és gazdaságfejlesztői. Tanulmánygyűjtemény*. Nyíregyházi Főiskola–Bocskai István Gimnázium, Nyíregyháza–Szerencs, 2012. FRISNYÁK Sándor (szerk.): *Szikszó földrajza. Kismonográfia*. Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza, 2016.

¹⁶ NAGY József András: *A Bükkalja népi építészete, 1978–1981*. Liceum Kiadó, Eger, 2012.

¹⁷ BARTA János ifj.: *„Ha Zemplén vármegyét az útas vizsgálja...” Gazdálkodás és társadalom Zemplén megyében a 18. század végén*. Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 2009. *„Ha Zemplén vármegyét az útas vizsgálja...” II. Adattár Zemplén megye 18. század végi történetéhez*. Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 2015.

¹⁸ TRINGLI István: *Sátoraljaújhely. Magyar Várostörténeti Atlasz 2*. MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 2011.

vével együtt¹⁹ Sátoraljaújhely a helytörténetileg legjobban feldolgozott városok sorába került.

A kiadók és műhelyek között egyre jelentősebb az önkormányzatok és a magánszféra szerepe. Az elmúlt öt évben (de már azt megelőzően is, a millennium és az ezredforduló nagy hullámától kezdve) a településmonográfiákat, tematikus kismonográfiákat, falukönyveket kiadni szándékozó önkormányzatok – érzelve az intézményi szféra változásait, nehézségeit – magánkiadókkal, vállalkozókkal közösen publikálnak sikeresen. Megyénkben legaktívabb ebben a körben a Szigeti Edina és Rémiás Tibor vezette Dominium Könyvkiadó, ahol tucatnyi kötet jelent meg a vizsgált időszakban, nagyjából a teljes monográfiatermés fele.

4. Negyedikként érdemes azt is vizsgálnunk, hogy a megyén belül milyen földrajzi megoszlás jellemző az elmúlt öt év szakirodalmi eredményeire. A periodikákban megjelent tanulmányok és cikkek tekintetében hagyományosan Zemplén a legerősebb, főleg a Kazinczy Ferenc Társaság *Széphalom* évkönyvének köszönhetően. A *Gömörország* kapcsán a mai megyeterületből jóval kisebb részt elfoglaló gömör-tornai térség eredményeit kell megemlítenünk.

Az önálló kötetek sorában újabb fejlemény, hogy a Sajó mentén fekvő települések egész sora jelentetett meg helytörténeti kiadványokat: Sajóbáony, Sajóvámos, Sajólad, Sajópetri, Alsózsolca.²⁰

¹⁹ CSORBA Csaba: *Sátoraljaújhely városkönyve*. Sátoraljaújhely Város Önkormányzata, Sátoraljaújhely, 2011.

²⁰ RÉMIÁS Tibor (szerk.): *Sajóbáony az őskortól napjainkig*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc–Sajóbáony, 2014. FARKAS Ferenc–VITÉZ GÁBOR Miklós: *Barátokkal Sajóladon. Falutörténet 1387–*

Aktív publikációs tevékenységet folytatott a bodrogközi Cigánd is, a már említett Múzeumporta létrehozásával is összefüggésben. Kiemelkedő település továbbá Ónod: a Lorántffy Zsuzsanna Honismereti Egyesület tematikus köteteire (ónodi gyógyszerészet, holocaust, málenkij robot) már fentebb hivatkoztunk. Ma kevésbé jellemzőek a honismereti munka eredményeit összegző, visszatekintő művek, ezért kell említenünk Ágoston István kötetét, amelyben esettanulmányokkal mutatja be az ónodi honismereti mozgalom 30 éves történetét.²¹

Az elmúlt öt év talán legnagyobb eredménye megyénkben a Barkóság kutatásának fellendülése, és a *Studia Barkonum* könyvsorozat négy kötetének sűrű egymásutánban való megjelenése (2013–2014–2015–2016). Az ózdi Lajos Árpád Honismereti Kör legjobb hagyományait folytatva, de újszerű megközelítésben, és a korábbiaktól szélesebb szerzőgárdát megmozgatva indította el Alabán Péter ezt a sorozatot. Nem monográfia, hanem tanulmánykötet műfajában gondolkodva, az Ózd környéki, észak-borsodi Barkóság területére fókuszálva szervezi módszeresen a kutatómunkát és publikációs tevékenységet. A sorozat kötetei egy-egy tematika köré rendeződnek és egymásra épülnek, erős társadalomtörténeti és társadalomnéprajzi hangsúlyokkal.²²

2015. Dominium Könyvkiadó, Sajólad, 2015. FARKAS Ferenc: *Sajópetri története. Három népből egy falu 1221–2010*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc, 2014.

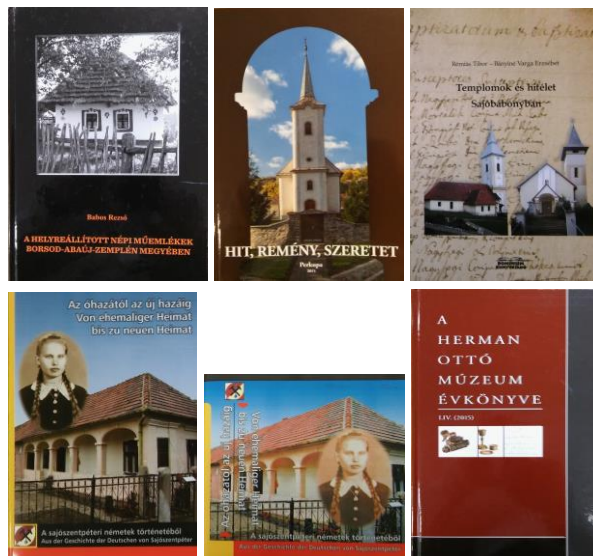
²¹ ÁGOSTON István: *Honunktól hazánkig. Az ónodi honismereti mozgalom 30 évéről, 1977–2007*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc–Ónod, 2011.

²² ALABÁN Péter (szerk.): *Táj – nép – hagyomány. Tanulmányok a Barkóságról*. (Studia Barkonum) Újra Ózdért Közhasznú Egyesület, Ózd, 2013. *Falu – munka – ember. Tanulmányok a Barkóságról*. (Studia Barkonum 2.) Alapítvány Szentsimon Fejlesztésére – Újra Ózdért Közhasznú Egyesület, Ózd, 2014. *Közösségek – sorsok – tradíciók. Tanulmányok a Barkóságról*. (Studia Barkonum 3.) Alapítvány Szentsimon Fejlesztésére, Ózd, 2015. *Vidék – társadalom – történet. Tanulmányok a Barkóságról*. (Studia Barkonum 4.) Borsodszentgyörgy Község Önkormányzata, 2016.

A határon túli magyar területek is megjelennek a publikációk között. A felvidéki honismereti kutatókkal való együttműködések régiókban folyamatosak és erősek, ennek köszönhetően a könyvkiadásban is számos közös projekt megvalósításáról számolhatunk be.²³

5. Végezetül az ötödik szempont az aktuális és jellemző témaválasztások áttekintése. A teljességre törekvő monográfiákról, és a személyes emlékezet megszólaltatásán alapuló munkákról már tettünk említést – milyen más tematika határozta meg az elmúlt öt év friss kiadványait?

A népi építészet az egyik olyan téma, ami folyamatosan jelen van a helytörténeti szerzők érdeklődésében. Az áll ennek hátterében, hogy számos településen a honismereti munka a tájházakhoz, népi műemlékekhez, illetve a régi épületekben működő helytörténeti gyűjteményekhez kapcsolódik.²⁴ Egy másik hagyományos, jelenleg is gyakran választott téma az egyháztörténet: egy-egy templom, gyülekezet, közösség történetének, egyházi személyiség életútjának feldolgozása.²⁵ A hazai nemzetiségek kutatása terén az elmúlt időszakban a német nemzetiség volt a legaktívabb, a miskolci és a sajszentpéteri németiséggel kapcsolatosan több cikk és kiadvány is napvilágot látott.²⁶

A vizsgált időszakot meghatározta az I. világháború 100. évfordulója. Ez a téma nemcsak helyi szinten, hanem a megyei intézmények szintjén is megjelent, számos kiállítás, kutatás, tanulmány, önálló kötet látott napvilágot a centenárium kapcsán. Fontos feladat a forráskiadás, a visszaemlékezések, levelezések, harctéri naplók, hadifogolynaplók feldolgozása. Ezen a téren is szép eredmények születtek az elmúlt években.²⁷

Zárszóképpen elmondható, hogy a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei honismereti, helytörténeti kutatás rendkívül gazdag, sokszínű, és több szempontból erősen tagolt, rétegzett. Ez az összetettség a publikációkban is megmutatkozik, amelyek nemcsak mennyiségi, hanem minőségi szempontból is magas színvonalat képviselnek. A jövőre nézve reményteli, hogy a fiatal szerzők-szerkesztők is aktívan dolgoznak, és a publikációk mögött számos esetben pedagógusokat, iskolai műhelyeket találunk. Nagyszerű kezdeményezés, hogy a megyei Honismereti Egyesület szervezésében rendszeresek a könyvbemutatók, amelyek az új kiadványokra irányítják a figyelmet és nyilvánosságot biztosítanak a szerzőknek. Két fontos pillérnek: az intézményi háttérnek és a folyóiratkiadás finanszírozásának kellene erősödnie ahhoz, hogy megyénkben még magasabb szinten folytatódjék a jövőben a helytörténeti-honismereti publikációk megjelenése.

²³ BALÁZS Bálint: *Visszafele nem muzsikálnak*. Galyasági Településszövetség, Perkupa, 2014. RÉMIÁS Tibor: *Szádudvarnok és Méhész történeti kismonográfiája*. Kassa, 2014.

²⁴ JUHÁSZ László: *A településszerkezet és az építkezés változásai Mezőcsáton a kezdetektől a 20. század végéig*. Mezőcsáti Tájháza Alapítvány, Mezőcsát, 2013. BABOS Rezső: *A helyreállított népi műemlékek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében*. Milani Kft, Budapest, 2012.

²⁵ LAKI-LUKÁCS László: *Hit, remény, szeretet. Vajányi Lajos református lelkész és tornai esperes élete és kora*. Gondviselés Református Diakóniai Központ, Perkupa, 2015. RÉMIÁS Tibor–BÁNYINÉ VARGA Erzsébet: *Templomok és hitélet Sajóabonyban*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc, 2014.

²⁶ MAROZSÁN Zsolt: *Az óhazától az új hazáig. A sajszentpéteri németek történetéből*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc, 2010. BODNÁR Mónika: *Adatok a miskolci németek történetéhez és kultúrájához, különös tekintettel a 18. századi evangélikus németek-*

re. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve LIV. (2015) 327–352.

²⁷ RÉMIÁS Tibor: *Sajóvámosiak a Nagy Háborúban. Komjáthy János visszaemlékezése és Ortó Dániel levelezése*. Dominium Könyvkiadó, Miskolc–Sajóvámos, 2014.